

Az Ukrajna elleni háborúból eredő humanitárius válsághoz kapcsolódó emberkereskedelem azonosítása

Tájékoztató az elsődleges reagálók számára

1 Mi az emberkereskedelem?

Az emberkereskedelem olyan összetett bűncselekmény, amely alapvető emberi jogokat sért, különösen a szabadsághoz és a személyi sérthetetlenséghez fűződő jogokat. Más ember kizsákmányolását jelenti, általában haszonszerzés céljából. Az áldozatok kizsákmányolásának számos formája létezik, beleértve a szexuális kizsákmányolást (például prostitúció vagy pornográfia), a munkaerő-kizsákmányolást, a szerveltávolítást, a kényszerházasságot, vagy más bűncselekmények elkövetését (például zsebtolvajlás, kábítószer-kereskedelem, online csalás, migránsok csempészése, vagy akár más áldozatok toborzása az emberkereskedelemben). Az emberkereskedelemhez nem szükséges a határátlépés, és bárki, aki hozzájárul a kizsákmányoláshoz, akár egy személy szállítása, rejtegetése, toborzása vagy kizsákmányolása révén, felelősségre vonható a bűncselekményért.

Az emberkereskedelem mindenhol jelen van társadalmainkban, gyakorlatilag a gazdaság és az élet minden területén. Ez érinthet gyárba vagy építkezésre zárt személyt, kifizetetlen mezőgazdasági munkást, prostitúcióban kizsákmányolt vagy bűncselekmény elkövetésére kényszerített személyt, utcán kolduló gyermeket, kizsákmányolt háztartási alkalmazottat, stb.

Bárki válhat emberkereskedelem áldozatává: az emberkereskedők különböző korú, nemű, etnikai, kulturális vagy egyéb háttérű személyeket „használhatnak fel” illegális haszonszerzésre. Az áldozatokat megtévesztéssel, többek között az igényelt szolgáltatások jellegével kapcsolatban, vagy a fizetésük egy későbbi napon történő kifizetésének ígéretével, erőszakkal, fenyegetéssel (akár a hozzátartozóik ellen is), adósságrabszolgassággal vagy az irányítás egyéb formáival ejtik csapdába. Ez rendkívül megnehezíti számukra, hogy segítségért forduljanak. Tudatában kell lenni annak, hogy bár az áldozatok kezdetben beleegyezhetnek bizonyos szolgáltatások vagy munka elvégzésébe, **nem egyeznek bele abba, hogy kizsákmányolják őket**, hogy bűncselekményt kövessenek el, vagy hogy kevés fizetésért vagy fizetés nélkül, kihívásokkal teli, gyakran embertelen körülmények között dolgozzanak. Az emberkereskedelemben jelen vannak a megtévesztés, a kényszerítés vagy az irányítás egyéb esz-

közei, így az áldozat által eredetileg adott beleegyezés bármilyen formája **irreleváns**. Továbbá a gyermekeket koruk, élettapasztalatuk és érzelmi éretlenségük miatt eleve kiszolgáltatottnak tekintik, így soha nem veszik figyelembe, hogy „beleegyezésüket” adják az emberkereskedelemben való bevonásukhoz.

Nagyon fontos megjegyezni, hogy az egyes államoknak nem szabad az emberkereskedelem áldozatait büntetőeljárás alá vonniuk, és így nem szabad büntetéseket (beleértve a pénzbírságot vagy a börtönbüntetést) kiszabniuk az emberkereskedelem áldozataira az általuk az emberkereskedelemmel összefüggésben elkövetett bűncselekményekért.¹

Egy személyt többféleképpen is beszervezhetnek emberkereskedelemben. Sok esetben ez barátokon, ismerősökön, családtagokon vagy olyan személyen keresztül történik, akivel az áldozat intim kapcsolatban áll, és akiben mindenekfelett megbízik. Igen gyakori, hogy az áldozathoz fűződő érzelmi kapcsolatot befolyásolásra használják. Van olyan esetek is, amikor az ilyen emberek nincsenek is tudatában annak, hogy például munkalehetőségekről vagy egyéb ajánlatokról szóló üzenetek terjesztésével veszélyeztetik a hozzájuk közel állókat. A potenciális áldozatokat, különösen a kiszolgáltatott csoportokhoz tartozókat idegenek is megkereshetik, akik „túl szép, hogy igaz legyen” állás- és lakásajánlatokkal, nem hivatalos munkalehetőségekkel, áruk és szolgáltatások cseréjével, ismerkedési, randevú- vagy egyéb kapcsolatokra irányuló kérésekkel próbálják magukhoz vonzani őket, gyakran szorosabb kapcsolat kialakítására törekedve, és „megoldást” javasolva egy adott személyt esetleg érintő kihívást jelentő helyzetre.

Az **emberkereskedők egyre gyakrabban használják az internetet** a potenciális áldozatok bevonására és toborzására, például közösségi média csatornákon, weboldalon, chat- és csevegőszobákban, álláskereső portálokon, játék- vagy társkereső oldalakon, valamint egyéb online fórumokon vagy alkalmazásokon keresztül. A titkosított (bizalmas) alkalmazások (beleértve a Telegramot, a Vibert vagy a WhatsAppot) a bizalmas jellegük miatt a kommunikáció kedvelt eszközei.

¹ <https://www.osce.org/files/f/documents/6/6/101002.pdf>

Kik azok, akik az Ukrajna elleni háborúval összefüggésben kiszolgáltatottak az emberkereskedelemnek és nagyobb kockázatnak vannak kitéve?

2022. február 24. óta Ukrajnában becslések szerint 32 millió ember szenvedett közvetlenül vagy közvetve a háború hatásaitól.² A háború kezdete óta az ukránok több mint fele elvesztette jövedelmét,³ Ukrajnából több mint hatmillió ember keresett ideiglenes védelmet külföldön,⁴ és több mint ötmillióan kényszerültek lakóhelyük elhagyására.⁵

A háború elől menekülők mintegy 90%-a nő és gyermek⁶ – ez a populáció különösen ki van téve az emberkereskedelem veszélyének. Az emberkereskedelem kockázata egyes egyéb csoportok esetében is nagyobb: ilyenek a kísérő nélküli és elszakított gyermekek, valamint az olyan felnőttekkel együtt utazó gyermekek, akiknek a gyermekekkel való kapcsolata nem ellenőrizhető; a korábban Ukrajnán belül lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek; azok, akik nem jutnak átmeneti védelemhez, mert nem jogosultak rá, vagy mert nem rendelkeznek megfelelő információval, illetve téves tájékoztatást kaptak; a nem ukrán állampolgárok, beleértve az okmányok nélküli és hontalan személyeket; az ukrainai romák; az LMBTQI+ személyek; az idősek; valamint az értelmi és testi fogyatékkal élők.⁷

Az egyes államok által a humanitárius válságra válaszul hozott, példátlan védelmi és segítségnyújtási intézkedések ellenére a legtöbb befogadó országban továbbra is számos integrációs kihívás áll fenn, mint például egyebek mellett a szálláshelyek hiánya, nyelvi akadályok, elégtelen gyermekgondozási és oktatási lehetőségek, a jövedelemszerző munkához való hozzáférés nehézségei, a szakmai és oktatási képesítések elismerésének nehézségei. Továbbá a háború elhúzódásával nyilvánvalóvá váltak a hosszú távú beilleszkedés kihívásai, illetve a gazdasági nehézségek (megtakarítások, jövedelem vagy reális munkalehetőségek hiánya), és ezek további mozgáshoz vezethetnek az EU-n belül és világszerte, beleértve az Ukrajnába való visszatérést is.

Ezek és más tényezők a lehetséges visszaélések és kizsákmányolási helyzetek kockázatának növekedéséhez vezetnek Ukrajnában, valamint a szomszédos és célországokban.⁸ Ráadásul, amint azt a korábbi migrációs válságok is megmutatták, bűnözői csoportok vagy egyének kihasználják a nagy emberáradatot, hogy a származási, tranzit- és célországokban kizsákmányolják a legkiszolgáltatottabbakat. Ezért a potenciális és feltételezett emberkereskedelemmel kapcsolatos helyzetek korai felismerését prioritásként kell kezelni a célzott megelőzés, valamint az áldozatok megmentése és segítése érdekében.

“ A háború elől menekülők mintegy 90%-a nő és gyermek – ez a populáció különösen ki van téve az emberkereskedelem veszélyének.”

2 https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd11861/files/documents/Survey%20results_ENG_web.pdf

3 https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd11861/files/documents/Survey%20results_ENG_web.pdf

4 <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

5 <https://dtm.iom.int/ukraine>

6 <https://data.unhcr.org/en/documents/details/96447>

7 https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/tip/Conflict_Ukraine_TIP_2022.pdf

8 https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/tip/Conflict_Ukraine_TIP_2022.pdf; <http://www.antislaverycommissioner.co.uk/media/1801/ucl-iasc-2022-roundtable-report-the-war-in-ukraine-human-trafficking-and-exploitation.pdf>;

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23322705.2022.2128242>

Az elsődleges reagálók az első érintettek, akik kapcsolatba kerülhetnek az emberkereskedelem áldozatával, vagy gyanús helyzetet észlelhetnek. Vannak bizonyos indikátorok vagy jelek, amelyek segíthetnek a potenciális vagy feltételezett áldozatok és az emberkereskedelmi esetek azonosításában.

Íme néhány figyelmeztető jel, amely emberkereskedelemre vagy kizsákmányolásra utalhat, különösen kiszolgáltatott személyekkel való érintkezés vagy nekik nyújtott szolgáltatások esetén:⁹

Az emberkereskedelem potenciális helyzete, ahol nagy a kockázata annak, hogy emberkereskedelemre kerül sor

- A háború elől menekülő embereket idegenek keresik fel kéretlenül, hogy munkát, lakhatást, szállítást vagy egyéb segítséget ajánljanak fel nekik;
- Idegeneket észlelnek a menedékhelyek, átmeneti szállások vagy más segélyintézmények, illetve közlekedési csomópontok közelében, akik titokban próbálnak találkozni a háború elől menekülő személyekkel;
- A háború elől menekülő embereket arra kérik, hogy fizessenek a munkakeresést vagy foglalkoztatást segítő közvetítő szolgáltatásokért;
- A háború elől menekülő személynek irreálisan magas fizetést, túlzottan jónak tűnő megállapodást, nem hivatalos állást ajánlanak, vagy nem adnak teljes körű tájékoztatást a munkakörülményekről (például sofőröknek szóló, különösebb követelményeket nem támaztó és magas fizetést tartalmazó állásajánlat lehet, hogy bűnözői tevékenységre – migránsok csempészésére – való toborzás);
- Egy személyt elcsábítanak vagy nyomást gyakorolnak rá, hogy jöjjön el egy országba, illetve helyre;
- A háború elől menekülő személy/személyek egy csoportja hirtelen eltűnik a szálláshelyről, vagy nem jelenik meg a segítségnyújtókkal megbeszélte találkozókra.

Meg kell jegyezni, hogy a lista nem teljes, és az elsődleges reagálók az emberkereskedelem más jeleit is észlelhetik. Összességében az elsődleges reagálókat arra bátorítjuk, hogy amint az emberkereskedelem leghalványabb jele is felmerül, azonnal reagáljanak a helyzetre, mivel ez kulcsfontosságú lehet a bűncselekmény megelőzése vagy az áldozatok időben történő segítése szempontjából.

Emberkereskedelem feltételezett helyzete, ha valószínűsíthető, hogy az emberkereskedelem már folyamatban van

- A háború elől menekülő személyt egyik helyről a másikra és/vagy egyik országból a másikba szállították;
- Az embereket arra kényszerítik, hogy beleegyezésük nélkül munkát, szolgáltatásokat vagy szexuális szolgáltatást végezzenek, és/vagy pszichológiai nyomásnak és manipulációnak vetik alá őket, hogy megkapják beleegyezésüket (például arra kérik őket, hogy végezzenek háztartási munkát vagy nyújtsanak szexuális szolgáltatásokat, hogy „kifejzék hálájukat a háziúrnak”, illetve hogy a házban maradhassanak);
- Egy másik személy visszatartja a személyazonosító vagy úti okmányokat (és/vagy más személyes okmányokat);
- A mozgás vagy a véleménynyilvánítás szabadságát egy másik személy korlátozza vagy ellenőrzi, és az érintett személy nem tud szabadon kapcsolatba lépni barátaival és családtagjaival;
- A munkafeltételek ellentmondanak a hatályos munkajogi szabályozásnak, beleértve a munkaidőt, a munkavállalói jogokat és juttatásokat, a társadalombiztosítási normákat, illetve a munkáltató nem tartja tiszteletben a megállapított munkafeltételeket vagy pénzügyi megállapodásokat;
- Az adott személy kevés vagy semmilyen fizetést sem kap, vagy nem jut forrásokhoz, ideértve a szociális segélyeket is;
- Az érintett személy fizikai, szexuális és/vagy érzelmi erőszak jeleit mutatja;
- Az érintett személyt arra kényszerítik, hogy törlesszen kölcsönöket és adósságokat (az emberkereskedőnek);
- Az adott személy fél megszólalni, mert azt hiszi, hogy megfigyelik.

⁹ For more specific indicators related to child victims of trafficking, please, consult <https://www.unicef.org/eca/reports/practical-guide-identification-victims-and-persons-risk-trafficking-human-beings>

Bár **nem** az elsődleges reagálók feladata az emberkereskedelem áldozatainak kihallgatása vagy hivatalos azonosítása, az ilyen esetekben már a kezdeti interakció is megkövetel bizonyos megfontolásokat.

Az alábbiakban az emberkereskedelem feltételezett áldozatával való első kapcsolatfelvételle és interakciókra vonatkozó alapvető iránymutatásokat ismertetjük.¹⁰

Biztosítson biztonságos és védett környezetet a beszélgetéshez

A potenciális áldozatot el lehet különíteni (különösen, ha nagyobb embercsoportban van, például egy buszon) biztonságos helyre, ahol némi személyes teret lehet biztosítani a további beszélgetéshez.

Teremtsen lehetőséget az egyértelmű kommunikációra

Ha a vélt áldozat egy bizonyos etnikumhoz tartozó külföldi, elengedhetetlen, hogy lehetőleg vele azonos nemű tolmácsot és/vagy kulturális közvetítőt biztosítsanak.

Kérje a személy beleegyezését a beszélgetés megkezdéséhez

Az emberkereskedelem áldozatai változó mértékben hajlamosak arra, hogy információt osszanak meg a helyzetükről, ezért mindig a beleegyezésüket kell kérni.

Érdeklődjön arról, hogy mire van szüksége¹¹

Fontos, hogy a sürgős, alapvető szükségletekre időben odafigyeljünk és foglalkozunk azokkal. A háború elől menekülő emberek, különösen, ha emberkereskedelem áldozatai, több traumatikus élményt is átélhettek, és így hirtelen érzelmi és egyéb reakciókat mutathatnak, amelyek kezelésére az elsődleges reagálóknak készen kell állniuk.

Állapítsa meg, hogy az áldozat gyermek-e

Kiskorú (gyermek) esetében értesíteni kell az illetékes gyermekvédelmi szerveket (és/vagy a nemzeti jogszabályoknak és szabványos műveleti eljárásoknak megfelelően, az egyéb illetékes hatóságokat) annak érdekében, hogy szükség esetén gyámot rendelhessenek ki, és hogy a gyermek érdekeit érvényesíteni lehessen.

Nyújtson tájékoztatást az emberkereskedelemlről, az azonosítási eljárásokról, az emberkereskedelem áldozatainak különleges jogairól és a segítségnyújtási lehetőségekről

Amennyiben lehetséges, ezeket írásban és a feltételezett áldozat által ismert nyelven bocsássa rendelkezésre. Az ilyen tájékoztatókat előzetesen kell elkészíteni az emberkereskedelem elleni nemzeti hatósággal együttműködésben, az információk pontossága érdekében, beleértve az elérhetőségeket is. Fontos megjegyezni, hogy a váróhelyiségekben lejátszott, illetve elhelyezett, az emberkereskedelemlről szóló videók vagy nyomtatott kiadványok szintén elősegíthetik a beszélgetést.

Azonosítsa az emberkereskedelem elleni illetékes hatóságot, és vegye fel vele a kapcsolatot

A feltételezett áldozat előzetes beleegyezésével haladéktalanul tájékoztassa a helyi emberkereskedelem elleni koordinátort vagy az illetékes hatóságot, aki a későbbiekben gondoskodik az emberkereskedelem lehetséges áldozatának azonosításáról és támogatásra, illetve védelemre való átirányításáról. Abban az esetben, ha az illetékes hatóság a bűnüldöző szervekhez tartozik, és a vélhető áldozat nem kíván együttműködni, rendkívül fontos, hogy az érintett személynek lehetőséget kell adni arra, hogy inkább képzett emberkereskedelem elleni szakemberrel beszéljen (pl. civil szervezetek, törvényes/állami szociális szolgálatok).

Biztosítson személyre szabott eljárásokat

Kulcsfontosságú, hogy a háború elől menekülő emberekkel és más kiszolgáltatott csoportokkal foglalkozó szervezetek világos eljárásokat alakítsanak ki a munkatársaik és önkénteseik számára, amelyeket követniük kell, ha feltételezett áldozat kerül látótérbe vagy emberkereskedelem gyanúja merül fel. Az is elengedhetetlen, hogy az emberkereskedelem feltételezett áldozatával kapcsolatos valamennyi eljárás figyelembe vegye az érintett személy nemét, korát és kulturális sajátosságait.

¹⁰ <https://www.osce.org/cthb/413123>

¹¹ <https://www.osce.org/odihr/549793>

A következő kérdések segíthetnek az emberkereskedelem jeleinek feltárásában az első beszélgetés során:

- Fizetett/ígért valaki nyereséget/pénzt/jobb jövőt, hogy arra ösztönözze, hogy vállalja az utazást? Megfenyegette valaki, hogy vállalja az utazást?
- Adósságot vállalt az utazás miatt, és ha igen, gyakorol-e valaki nyomást Önre, hogy fizesse vissza ezt az adósságot?
- Munkát és otthont ígértek Önnek, ám a körülmények egészen másként alakultak?
- Elvették az okmányait (pl. útlevelét, úti okmányait, tartózkodási engedélyét), és valaki visszatartja azokat?
- Megkapta és aláírta a munkavállalói szerződését? A szerződésben meghatározott feltételek „tiszteseknek” tűnnek az Ön számára (pl. van-e előírányzott fizetés és ésszerű-e a munkaidő)? Ha már dolgozik, a tényleges feltételek megfelelnek az ígérteknek vagy a munkaszerződésben meghatározottaknak?
- Kérték-e Öntől, hogy „szívességet” tegyen (pl. háztartási munkát végezzen vagy szexuális szolgáltatást nyújtson) hálából a bérbeadójának, vagy a lakásában való maradás feltételeként?
- Kítették-e Önt fizikai, lelki, szexuális erőszaknak vagy bántalmazásnak útközben vagy az országba való megérkezése után?
- Kényszerítették-e lopásra, koldulásra, prostitúcióra vagy hogy pornográf anyagokat, illetve webkamerás videókat rögzítsen?
- Fenyegeti-e bárki Önt vagy a családját?
- Kényszerítik-e arra, hogy hazudjon a hatóságoknak, a családjának vagy más embereknek?
- Javasolta-e Önnek bárki, hogy hamis személyazonosságot vagy egyéb hamis okmányokat használjon?
- Van hozzáférése társadalombiztosításhoz és/vagy a fizetéséhez, és saját maga tudja kezelni a pénzt?

Érdemes megjegyezni, hogy az emberkereskedelem számos áldozata nem ismeri fel, hogy ő is az (azaz nem azonosítja magát áldozatként), mivel lehet, hogy az átadási fázisban vagy a tényleges kizsákmányolás előtti szakaszban van. Mások normalizálhatják az eseményeket (kultúrájuk vagy korábbi tapasztalataik miatt), vagy félnek az emberkereskedők megtorlásától. Egyes áldozatok, különösen az okmányokkal nem rendelkező migránsok vagy azok, akiket az emberkereskedők bűncselekmények elkövetésére kényszerítenek, a hatóságok általi büntetéstől való félelmükben (pl. a kitoloncolástól vagy a szabálytalan státuszuk miatti büntetéstől való félelem) nem azonosítják magukat áldozatként a hatóságok előtt.

Vannak olyan személyek, akiket aggaszt a hatóságokkal való érintkezés, és akik nem bíznak az intézményekben, mivel a származási régiójukban vagy országukban rossz tapasztalatokat szereztek az ilyen tisztviselőkkel. Egyes esetekben az áldozat kapcsolatban élhet az embercsempéssel, és érzelmileg kényszerítve érzi magát arra, hogy ne tegyen a terhére feljelentést. Mások félnek a megbélyegzéstől, különösen, ha szexuális vagy intim bántalmazást szenvedtek el. Ezért az emberkereskedelem jeleinek proaktív szűrése, valamint a megfelelő továbbirányítás és bejelentés a helyszíni elsődleges reagálók részéről döntő fontosságú a bűncselekmény megelőzése vagy a kizsákmányolás körforgásának a lehető legkorábbi megtörése érdekében.

Fontos szem előtt tartani, hogy az emberkereskedelem feltételezett áldozata nem jelenthető a rendőrségnek vagy más hatóságoknak az érintett személy **előzetes beleegyezése** nélkül. Az érintettet tájékoztatni kell a hivatalos bejelentési eljárásról, és a fent említettek szerint meg kell adni a megfelelő elérhetőségeket. Az elsődleges reagálóknak is követniük kell a **meghatározott eljárást¹² az esetről szóló információknak** a nemzeti hatóságokkal való megosztása érdekében, az áldozat személyazonosságának és személyes adatainak felfedése nélkül. Amennyiben az érintett az elsődleges reagálóktól kér segítséget a hatóságokkal való kapcsolatfelvételhez, ezt a segítséget haladéktalanul meg kell adni.

Annak érdekében, hogy az átírányítás és a nemzeti ügynőségekkel való kommunikáció zökkenőmentesen alakuljon, **erősen ajánlott a nemzeti és helyi/közösségi szintű embercsempészet-ellenes mechanizmusok és ügynőségek megismerése, a munkakapcsolatok kialakítása és az eljárások előzetes egyeztetése.**

Ezek a kapcsolatok felvilágosítást adhatnak az elsődleges reagálóknak az országban meglévő, emberkereskedelem elleni jogszabályokról és keretekről, ami segíthet erőfeszítéseik nemzeti kontextusba helyezésében.

Az alábbiakban hasznos linkeket talál a megfelelő nemzeti kapcsolattartók azonosításához a saját országában:

Vigyázzon magára – a hivatalos tájékoztatás és segítségnyújtás céljából hívható telefonszámok gyanú esetén vagy emberkereskedelemmel kapcsolatos helyzetekben

<https://www.helpforukrainians.info/contact-info/>

Az emberkereskedelem elleni nemzeti válaszlépések áttekintése és fontos kapcsolatok az EU-tagállamokban

https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/organised-crime-and-human-trafficking/together-against-trafficking-human-beings/eu-countries_en

Nemzeti segélyvonalak az EU-ban

https://ec.europa.eu/home-affairs/policies/internal-security/organised-crime-and-human-trafficking/together-against-trafficking-human-beings/national-hotlines_en

A kiadvány az „Emberkereskedelem megelőzése és az emberkereskedelemre történő reagálás az ukrajnai háborúval kapcsolatos humanitárius válság közepette” című, Franciaország, Finnország, Németország, Magyarország, Japán, Liechtenstein, Lengyelország, Spanyolország, Svájc, az Egyesült Királyság, és az Egyesült Államok kormányának pénzügyi támogatásával megvalósuló költségvetésen kívüli projekt keretében készült.

¹² <https://www.osce.org/cthb/413123>